

40. Urheilu- ja ulkoiluvirasto

Viraston päällikkönä toimi v. 1973 voimistelunopettaja Esko Palmio.

Kansliatoimisto. Kertomusvuoden päättyessä toimiston henkilökuntaan kuului kymmenen vakinaista viranhaltijaa sekä neljä työsuhteessa ollutta kuukausipalkkaista toimihenkilöä. Toimiston päällikkönä toimi varat. Helena Rantanen.

Kansliatoimiston pitämään viraston diaariin kirjattiin kertomusvuonna 2 447 saapunutta ja 397 lähtenyt kirjettä.

Kertomusvuonna myönnettiin sairauslomaa 11 viranhaltijalle yht. 308 päivää ja 242 työntekijälle yht. 3 924 päivää. Lisäksi sattui vuoden aikana 42 tapaturmaa, joista aiheutui 663 työpäivän menetys.

Viraston 20 autolla ajettiin yht. 383 850 km, minkä lisäksi 17 virkatehtävissä oman auton käyttöön oikeutettua viranhaltijaa suoritti virka-ajoa yht. 70 605 km.

Ohjaustoimisto. Kertomusvuonna oli osaston palveluksessa 19 henkilöä sekä lisäksi opetustehtävissä vuoden aikana yht. 71 kausi- ja kurssiohjaajaa.

Ohjaustoimintaa järjestettiin maksullisesti kausi- ja kurssiluonteisena eri toimintamuodoissa nuorisolle, työikäisille ja 60 v täyttäneille. Toimintaa laajennettiin etenkin vm. väestöryhmän osalta. Painopiste oli edelleen kuntoliikunnassa, jota järjestettiin henkilökohtaisen fyysisen kunnon mittauksen perusteella ohjelmituna kuntosaleissa sekä kuntovoimistelu- ja ryhmäharjoitteluna. Kurssimuotoista ohjausta annettiin eri liikuntamuotojen peruskursseilla.

Uusina ohjaustyömuotoina käynnistettiin liikuntapalvelut sydäntoipilaille, koululaisten ryhtiliikuntaryhmille, kehitysvammaisille ja psyykkisen kuntoutuksen piirissä oleville.

Ohjaustoiminnan eri palveluissa oli kertomusvuoden aikana n. 24 000 osanottajaa.

Kuntaryhmätoiminta. Ohjelmaan kuului säännöllinen ohjattu harjoittelu kaksi kertaa viikossa. Kolmen kuukauden pituisia palvelujaksoja oli kolme: kevätkausi, kesäkausi ja syyskausi. Kausimaksu osanottajalta oli 15 mk. Toiminnan laajuutta kuvaa seuraava taulukko:

	Ohjaajia	Opetusryhmiä	Osanottajia	Ohjauskertoja
— naisten kuntovoimistelu	14	57	3 061	1 366
— miesten kuntoryhmä	14	39	405	1 000
	Yhteensä	28	3 466	2 366

(ed.v. 3 180)

Kuntosalitoiminta. Ohjelma käsitti alkutestauksen jälkeen laaditun yksilöllisen viikottaisen harjoitustuntiohjelman kuntosalis-

sa, ryhmävoimistelun ja ulkoharjoituksen. Palvelukausijaksoja (3 kk) oli vuodessa kaksi, syyskausi ja kevätkausi. Toimintaa järjes-

tettiin 6:ssa keskuksessa, uutena kohteena oli Jakomäen yhteiskoulun kuntosali. Kausi-

maksu osanottajalta oli 30 mk. Toiminnan laajuutta kuvaavat seuraavat numerotiedot:

Kuntosali	Ohjaajia	Osanottajia		yhteensä	Ohjaus- kertoja	
		naisia	miehiä			
— Jakomäki	2	80	28	108	114	
— Stadion	3	939	509	1 448	1 118	
— Yrjönkatu 21	2	781	346	1 127	785	
— Kontula	2	649	400	1 049	782	
— Pirkkola	2	440	317	757	570	
— Koskela	1	232	8	240	203	
	Yhteensä	12	3 121	1 608	4 729	3 572

(ed.v. 5 703)

60 v täyttäneiden kunto- ja liikuntapalvelu. 60 v täyttäneille järjestetty ohjattu kunto-toiminta käsitti kuntovoimistelun (3 kausi-jaksoa), erilliset eläkeläisten uintivuorot ja ohjatut tanssitilaisuudet. Ohjaajina toimivat päätoimiset liikunnanohjaajat. Kuntovoimistelun osallistujilta vaadittiin lääkärintarkas-

tus ennen harjoitteluun osallistumista. Kausi-maksu oli 5 mk. Eläkeläisten erillisiä uinti-vuoroja oli Urheilutalon, Yrjönkadun, Pirk-kolan ja Koskelan kuntokeskuksen uima-halleissa. Uintimaksu oli helsinkiläisiltä kansaneläkkeensaajilta 1.50 mk. Toiminnan laa-juutta kuvaavat seuraavat luvut:

Ohjausmuoto	Toiminta- kohteita	Ohjaus- ryhmiä	Osanottajia		yhteensä	
			naisia	miehiä		
— kuntovoimistelu	11	80	1 123	506	1 629	
— retket	15	15	..	..	376	
— ohjattu tanssi	2	2	..	..	90	
	Yhteensä	28	97	..	..	2 095

60 v täyttäneille suunnattu liikuntapalvelu alkoi vuonna 1972, jolloin osanottajia oli ohjatuissa ryhmissä yht. 880. Toiminnan kasvu oli siis kertomusvuonna yli kaksinkertainen.

60 v täyttäneiden erillisillä uintivuoroilla neljässä eri hallissa oli vuoden aikana yli 22 000 käyntikertaa. Käyttövuorot järjestettiin samanaikaisina lasten ja vanhusten uima-opetusvuorojen kanssa.

Erityisryhmien liikuntapalvelu. Uusina palvelumuotoina käynnistettiin kertomusvuonna allamainitut erityisryhmien ohjaustoimin-tapalvelut:

	Toiminta- kohteita	Opetus- ryhmiä	Osan- ottajia	
— koululaisten ryh- tiliikunta	4	30	450	
— sydäntoipilaiden kuntoutusvoi- mistelu	1	3	200	
— kehitysvammais- ten kuntoliikunta	1	1	15	
— psyykkisen kun- toutuksen liikun- taryhmä	1	1	20	
	Yhteensä	7	35	685

Talvikauden kurssi ja ohjaustoiminta. Pujottelun peruskursseja järjestettiin Salmen ulkoilualueen koulutusrinteessä. Niihin otti osaa yhteensä 41 oppilasta, jotka suorittivat 10 opetustuntia käsittävän kurssin. Ohjaustehtäviä hoiti 2 alppihiihdon opettajaa. Kurssit oli tarkoitettu koulunuorisolle ja ne järjestettiin urheiluloman aikana.

Kurssimuotoinen toiminta

Ohjauskohde	Kurssi- paikkoja	Kurssien luku	Ohjaus- kertoja	Osanottajien määrä
— pujottelu	1	4	32	41
— taitoluistelu	1	2	10	122

Avoim toiminta

Ohjauskohde	Ohjaus- paikkoja	Ohjaus- kertoja	Osanottajien määrä
— mäenlasku	5	102	1 350
— pikaluistelu	1	23	52

Ohjattu ulkoilu ja retkeily. Kertomusvuoden aikana järjestettiin 9 opastettua talvi- ja 14 kesäretkeä ja -tilaisuutta. Osanottajia oli yht. 4 260 (ed.v. 5 340). Retkien järjestäjinä toimivat edelleen Helsingin Latu, Helsingin Matkailuyhdistys ja Helsingin Työväen Retkeilijät. Ohjaustoimisto edusti kaupunkia Tahkon Hiihdon sekä Seitsemän Veljeksien hiihdon ja vaelluksen järjestelytoimikunnissa sekä hoiti yhteistoiminnan edellyttämät järjestely- ja informaatiotehtävät. Tahkon hiihto jouduttiin huonojen sääolosuhteiden vuoksi peruuttamaan.

Kertomusvuonna tehtiin 23 (ed.v. 25) retkeä, joilla oli yht. 4 260 (5 340) osanottajaa.

Tantsut. Kesäkauden aikana järjestettiin seitsemän tantsutilaisuutta yhteistoiminnassa Seurasäätiön ja seitsemän kansantanssijärjestön kanssa. Tantsujen ohjelmaan kuului kansantanssiesityksiä, soittokunnan ja kuoron konsertteja, yleisön ohjattuja tansseja,

Taitoluistelukurssit sijoitettiin Pirkkolan tekojäädalalle joului- ja hiihtolomajaksoina.

Pikaluistelun ohjausta antoivat Helsingin Luistinkiitäjät Pirkkolan radalla. Mäenlaskun ohjauksesta vastasi Helsingin Hiihtoseura, joka hoiti myös mäkien kunnostuksen.

leikkejä, kilpailuja ja yhteislauluja. Tantsutilaisuuksissa oli yleisöä yht. 5 400 (ed.v. 4 000) henkilöä.

Uimakoulu- ja hengenpelastustyö. Keväällä ja kesällä suunnattiin uimaopetus lähinnä uimahalleihin ja allasuimaloihin. Tällöin tarjottiin kansakoulujen I-luokkien oppilaille ensisijainen varausoikeus kurseille. Kurssimaksu oli 5 mk. Kurseja pidettiin aikana 16.4.—17.8. Yrjönkadun, Pirkkolan, Kontulan, Topeliuksenkadun, Helsinginkadun ja Lauttasaaren Yhteiskoulun uimahalleissa sekä Uimastadionilla ja Kumpulän uimalassa yht. 134. Halliuimakursseilla oli osanottajia 1 696. Ohjaajina toimivat ohjaustoimiston päätoimiset liikunnanohjaajat. Lisäksi järjestettiin uimakoulutoimintaa seitsemällä ulkorannalla (43 kurssia) yht. 473 lapselle. Opetustehtäviä hoitivat rantojen uimavalvojat. Hengenpelastusnäytöksiä ja -harjoitustilaisuuksia järjestettiin kesän aikana 21. Lap-

sille järjestettyjä uimakursseja oli 177 ja osanottajia yht. 2 169 (ed.v. 3 052).

Uimakursseja aikuisille järjestettiin Pirkkolan, Yrjönkadun ja Kontulan uimahalleissa sekä Kumpulän uimalassa ja Uimastadionilla. Kursseihin osallistui yhteensä 660 (ed.v. 487) oppilasta.

Nuorison urheilu- ja palloilukoulu. Urheilun ja palloilun opetus tapahtui alkeis- ja jatkoryhmissä 7—16-vuotiaille. Osanottomaksu oli 2 mk. Koulutustoimintaa järjestettiin 11 eri kohteessa siten, että aikana 4.—21.6. oli toimintaa Lauttasaaren, Käpylän ja Talin urheilupuistoissa sekä Vuosaaren urheilukentällä sekä aikana 5.—10.8. Pirkkolan urheilupuistossa, Töölön pallokentällä sekä Laajasalon, Pakilan, Vartiokylän, Kontulan ja Jakomäen urheilukentillä.

Urheilu- ja palloilukouluissa toimi 15 ohjaajaa. Maksaneita osanottajia oli 1 530 ja käyntikertoja n. 12 200.

Tenniskurssit. Tenniskursseja järjestettiin Pirkkolan, Roihuvuoren, Laajasuon, Lauttasaaren, Jakomäen ja Mustikkamaan ulkokentillä, joilla opetustehtäviä hoiti 14 kurssiohjaajaa. Lisäksi järjestettiin Pirkkolassa ja Ruskeasuon hallissa erillinen nuorisokurssi. Osanottajien määrä oli 56 kurssilla yht. 812 (ed.v. 1 100). Kurssimaksu oli peruskurssilta 20 mk, jatkokurssilta 40 markkaa ja nuorisokurssilta 5 markkaa.

Nuorten leiritointa. Helsinkiläiset urheilu- ja muuta liikuntatoimintaa harjoittavat järjestöt järjestivät entiseen tapaan kesäleirejä nuorisojäsenilleen. Kaupunki tuki leirejä avustuksin ja pyrki valvomaan niiden tasoa tarkastuksin, joita suoritettiin kertomusvuonna kahdeksan. Leireillä oli osanottajia yht. 738 (934).

Tiedotus-, julkaisu- ja suhdetoiminta. Ohjaustoimisto hoiti kertomusvuonna urheilu- ja ulkoiluviraston informaatiotoimintaa pääasiassa entisin muodoin.

Pirkkolan urheilupuistossa toimeenpantiin aikana 7.4.—30.4. Maailman Terveysjärjestön 25-vuotisjuhlatapahtumien päätilaisuus

ja laaja näyttely teemana »Syö ja liiku terveesti».

Tapahtumien järjestelyissä olivat mukana terveydenhoitovirasto, urheilu- ja ulkoiluvirasto, kotitalouslautakunta ja teema-alan kansanterveysjärjestöjä. Näyttelyssä kävi yli 40 000 henkilöä. Viraston liikuntapalveluja esiteltiin myös vanhusten viikon näyttelyssä 7.—14.10. Niissä urheilu- ja ulkoiluvirasto ja terveydenhoitovirasto informoivat toimintaansa yhteisellä osastolla ja esitteillä.

Käytännöllistä tiedotustoimintaa ja esitteiden jakamista sekä henkilökohtaista tiedotuspalvelua suoritti Yrjönkadun uimahallin tiloissa edellisenä syksynä avattu liikuntapalveluasema, joka oli päivittäin klo 10—13 ja 14—17 yleisön käytettävissä jakaen tietoa viraston palveluista ja toimien kausi- ja kurssipalvelujen myynti- ja vastaanottoasemana.

Lisäksi annettiin tietoa urheilu-, ulkoilu- ja liikuntakysymyksistä ja jaettiin esitteitä myös järjestöjen, urheiluopistojen ym. yhteisöjen palveluista. Liikuntapalveluun tuli vuoden aikana 7 100 puhelua ja asiakaskäyntejä oli 7 375. Liikuntapalvelun hoitaja toimi tiedotusneuvoja.

Erilaisia viraston laitoksia, urheilu- ja ulkoilualueita, ohjattua toimintaa ja tempauksia esitteleviä taitelehtisiä, tiedotekortteja kartoja ja ohjelmia toimitettiin ja jaettiin yleisölle suomen- ja ruotsinkielisinä yht. 517 400 (ed.v. 229 000) kpl.

Kouluille ja eri yhteisöille lainattiin audiovisuaalista materiaalia. Sanomalehden välityksellä informoitiin yleisöä sekä maksetuin ilmoituksin että ajankohtaisin uutisin. Lisäksi ohjaustoimisto järjesti informaatiotilaisuuksia mm. eri kunto- ja kurssiryhmille ja ohjaajille sekä kävi järjestöjen ja liike- ja oppilaitosten tilaisuuksissa selostamassa urheilu- ja ulkoiluviraston palveluja ja toimintaa.

Urheilun ja muun liikuntatoiminnan tukemiseen varattujen määrärahojen jakaminen järjestöille ja yhteisöille. Ohjaustoimisto suo-

ritti lautakunnan toimesta järjestöille myönnettyjen määrärahojen esittelyvalmistelut.

Tutkimustoiminta. Vanhuksiin kohdistuvan liikuntapalvelun kehittämistä varten saatiin alulle tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää ohjatun liikunnan vaikutusta vanhusten terveyteen. Tutkimusryhmässä, jota johti Helsingin yliopiston Kansanterveystieteen laitos olivat ohjaustoimiston lisäksi edustettuina kaupungin terveyskeskus ja huoltovirasto.

Teknillinen toimisto. Toimiston henkilökuntaan kuului kertomusvuonna insinööri, kaksi rakennusmestaria sekä apulaiskanslisti. Toimistopäällikkönä toimi 30. 11. 1973 asti ins. Timo Tiihonen ja sen jälkeen viransijaisena rak.mest. Veijo Luukkala.

Toimiston toimesta lähetettiin kertomusvuoden aikana viisi tarjouspyyntöä, kaikkiaan 38 toiminimelle. Tehtyjä piirustuksia merkittiin diaariin 39 ja työtilauksia tehtiin kahdeksan. Saatujen tarjousten perusteella tehtiin kertomusvuoden aikana kaikkiaan kolme urakkasopimusta. Tilausten pohjalta hoidettiin ja valvottiin teknillisen toimiston toimesta 11 työtä, laskutusmäärältään n. 380 000 mk. Valvottavana olleissa työkohteissa pidettiin kaikkiaan kolme työmaakokousta. Toimisto osallistui lisäksi viraston eri osastojen omalla työvoimalla suorittamien kunnossapito- ja perusparannustöiden tekniseen neuvontaan ja avustamiseen.

Henkilökunta. Osaston palveluksessa oli kertomusvuoden lopussa 12 viranhaltijaa. Avoimena ollut kentänesimiehen virka lakkautettiin. Työsuhteisen henkilökunnan määrä oli korkeimmillaan heinäkuussa eli 392 (ed.v. 335) ja alimmillaan marraskuussa eli 233 (192) henkilöä.

Osaston päällikkönä toimi voim.opett. Esko Numminen.

Ulkourheilulaitokset. Urheiluosasto kunnosti kertomusvuonna kenttiä ja muita ulko-urheilulaitoksia seuraavasti:

	Lukumäärä
Yleisurheilukenttiä	15
Jalkapallokenttiä	
— ruohopintaisia	31
— hiekkapintaisia	37
Pesäpallokenttiä	11
Koripallokenttiä	26
Lentopallokenttiä	62
Palloilukenttiä, korttelikenttiä	16
Tenniskenttiä	
— massapintaisia	25
— asfalttipintaisia	35
Ratsastuskenttiä	3
Pyöräilyratoja	1
Jousiammuntaratoja	1
Hyppyrimäkiä	
— kiinteitä	10
— putkirakenteisia	2
Pujottelurinteitä	4
Kelkkämäkiä	1
Luistinratoja	
— Uuvn kunnostamia	58
	(345 700 m ²)
— kaupungin ratoja kaikkiaan	88
— jääkiekkokaukaloita	28
Kuntopolkuja	10
Maaumaloita	2
Uimarantoja	17
Uimalammikoita	1
Voimistelualueita	1
Viitoitettuja hiihtolatuja	280 km
Ulkoiluteitä	50 km
— siitä valaistua	28 km

Ulkourheilulaitoksissa arvioitiin olleen kertomusvuonna (ed.v.) kävijöitä seuraavasti:

kesä kautena	Käyntikertoja
— urheilukentillä ..	2 020 000 (1 881 000)
— uimaloissa	895 000 (980 000)
talvikautena	
— luistinradoilla ..	2 486 000 (1 951 000)

Ulkourheilulaitosten käyttö eri urheilumuotoihin kertomusvuoden aikana:

Urheilu- muoto	Pääsy- maksul- liset kilpailut	Yleisöä	Pääsy- maksut- tomat kilpailut	Yleisöä	Varatut harjoitus tunnit	Käyttö varatuilla tunneilla
<i>Kesäkäyttö</i>						
— yleisurheilu	2	1 363	341	27 752	67	3 595
— jalkapallo	85	22 750	4 427	183 842	3 626	73 948
— koripallo	—	—	38	1 950	458	7 323
— käsipallo	—	—	22	800	16	300
— lentopallo	—	—	344	7 771	5 374	54 431
— pesäpallo	20	18 229	526	13 863	569	9 806
— maahockey	—	—	42	1 090	79	330
— tennis	—	—	—	—	11 177	38 237
— pyöräily	—	—	53	5 950	186	1 970
— uinti, uimanäytökset, vesi- palloulu	5	781	67	34 765	—	—
— muut urheilulajit ja tilai- suudet	36	33 653	56	11 550	4	350
Yhteensä	148	76 776	5 916	289 333	21 556	190 290

Talvikäyttö

— jääkiekko	—	—	552	53 351	2 624	48 332
— jääpallo	8	1 494	194	12 030	56	647
— curling	—	—	—	—	60	97
— pikaluistelu	4	..	14	5 330	69	1 585
— kaukalopallo	—	—	268	5 695	343	3 134
— taitoluistelu	—	—	—	—	318	4 043
— talvijalkapallo	—	—	546	12 627	389	6 188
— hiihto ja mäenlasku	1	323	5	520	—	—
— muut urheilulajit ja tilai- suudet	1	..	9	1 000	—	—
Yhteensä	14	1 817	1 588	90 553	3 859	64 026

Urheiluosasto varasi kertomusvuonna urheilukenttiä, uimaloita ym. kilpailuja, näyttötilaisuuksia yms. varten 7 666 (7 155) kertaa.

Maa-uimaloissa kävi vuoden aikana yht. 400 168 (ed.v. 459 706) henkilöä, joista ui-

mastadionilla 257 474 ja Kumpulassa 142 694.

Kertomusvuoden aikana olivat käytettävissä samat sisätoimintatilat kuin edellisnäkin vuonna.

Eri tilojen käyttömäärät

Urheilutila	Harjoitus tunteja	Harjoittelijoita ja kilpailijoita	Kilpailuja
C-Messuhalli	2 686	42 980	434
Kumpulan uimala	2 106	12 180	—
Pirkkolan urheiluhalli			
— palloiluhalli	2 374	40 400	324
— uimahalli	225	387 758 ¹⁾	19
— voimailusali	566	4 630	—
Ruskeasuon urheiluhallit	14 102	120 260	824
Stadionin itäsivun salit	7 532	120 003	15
Soutustadion	1 930	2 762	—
Yrjönkadun uimahalli			
— uimahallit	1 053	160 364 ¹⁾	—
— urheiluhalli	3 264	37 096	—
Yhteensä	35 838	928 433	1 616

- Uudisrakennustöitä* suoritettiin seuraavasti:
- Pirkkolan urheilupuiston jäähallin rakentaminen
  - Oulunkylän urheilupuiston tekojääradan perustustöiden suorittaminen
  - Mellunmäen lähiökentän rakentaminen sekä
  - keskusvaraston täyttötyön loppuun suorittaminen.

- Perusparannustöitä* suoritettiin seuraavasti:
- Pirkkolan urheilupuiston lämpökeskuksen yhden kattilan uusiminen
  - Lehtisaaren kentän valaistuksen rakentaminen
  - Roihuvuoren laskettelurinteen, Talin talvijalkapallokentän sekä Herttoniemen, Meilahden, Kontulan ja Pihlajamäen kuntoratojen valaistusten rakentaminen
  - Annalan kentän pukusuojan peruskorjaus
  - Siltämäen lähiökentän puistotöiden suorittaminen
  - Lauttasaaren urheilupuiston kuntoradan rakentaminen

- Rapakiventien alikulkukäytävän valaistuksen rakentaminen sekä
- Munkkiniemen tenniskentän kahden pelialueen aidan rakentaminen.

Ulkoiluosasto

Henkilökunta. Kertomusvuoden päättyessä oli osaston palveluksessa 13 (ed.v. 13) viranhaltijaa. Työsuhteista henkilökuntaa oli eniten heinäkuussa eli 233 (260) henkilöä, ja vähiten marraskuussa, 74 (90) henkilöä. Osaston päällikkönä toimi lakit.lis. Pentti Mäkelä sekä hänen virkavapautensa aikana 1.1.—31.1. sekä 15.5.—31.12. viransijaisena valtiot.maist. Tapani Mattila.

Ulkoilualueet ja -puistot. Aikaisemmasta käytännöstä poiketen katsotaan seuraavassa *ulkoilualueiksi* kaikki urheilu- ja ulkoilulautakunnan hallinnossa olevat Helsingin kaupungin hallinnollisen rajan ulkopuolella sijaitsevat alueet kun taas *ulkoilupuistoilla* tarkoitetaan kaupungin rajojen sisällä olevia urheilu- ja ulkoilulautakunnalle kuuluvia lähivirkistysalueita, poikkeuksena vain Espoon alueella oleva Varsaari, joka on kau-

¹⁾ Kokonaiskäyttö

pungin rajan välittömässä läheisyydessä ja kuuluu luonteeltaan paremmin ulkoilupui-
stoihin. Rastilaa ja Uutelaa, jotka aikaisem-
min laskettiin ulkoilualueiksi, käsitellään seu-
raavassa ulkoilupui-
stoina.

Osaston hoidossa oli kertomusvuoden
päätyessä kaikkiaan 11 ulkoilualuetta ja 15
ulkoilupui-
stoa, vm. joukossa Rastilan ja
Uutelan lisäksi uusina myös Kallahti, Va-
sikkasaari ja Tervasaari. Ulkoilualueiden yh-
teispinta-ala oli 4 809 ha ja ulkoilupui-
stojen
545 ha eli osaston hoidossa oli virkistys-
alueita kaikkiaan 5 354 ha.

Kävijämäärät. Eri ulkoilualueilla päivit-
tään suoritettuun kulkuneuvojen laskentaan
sekä eräiden liikennöitsijöiden antamiin il-
moituksiin samoin kuin eräissä tapauksissa
pistokokein suoritettuun kävijälaskentaan
perustuvat arvioidut kävijämääräluvut oli-
vat seuraavat (Bengtsåria lukuunottamatta):

	1973	1972
Elisaari	4 000	3 000
Karjakaivo	5 000	3 000
Kauhala	2 000	2 000
Kaunissaari	46 000	35 000
Luukkaa	310 000	375 000
Lähteellä	31 000	25 000
Nuuksionpää	20 000	18 000
Pirttimäki	35 000	43 000
Salmi	65 000	67 000
Vaakkoi	5 000	—

Ulkoilupui-
stojen kävijämäärät arvioitiin
kertomusvuoden aikana seuraavan suuruu-
siksi:

Kallahti	65 000
Kivinokka	75.000
Lauttasaari	80.000
Mustikkamaa	480.000
Pihlajasaari	85.000
Rastila	80.000
Satamasaari	22.000

Seurasaari	500.000
Tullisaari	70.000
Uutela	80.000
Varsasaari	18.000
Varis-Pitkäluoto	1.000
Vasikkaluoto	3.000
Vasikkasaari	8.000

Luettelosta puuttuu Tervasaari, jonka kä-
vijämäärien arviointia ei ole suoritettu. Suh-
teellisesti suurimman kävijämäärälisäyksen
edellisiin vuosiin verrattuna koki Mustikka-
maa, jonka talvikäyttö on lähinnä sinne ra-
kennettujen uusien luistinratojen ja jääkiek-
kokenttien ansiosta lisääntynyt moninkertai-
sesti.

Heikon lumitilanteen takia jäi Salmen pu-
jottelurinteen hiihtohissin käyttöaika nor-
maalia lyhyemmäksi henkilönousukertojen
määrän ollessa vain 76 528 (ed.v. 139 212).

Kaikissa ulkoilukohteissa, joissa laskentaa
suoritettiin, kävi kertomusvuoden aikana
yht. n. 2 200 000 henkilöä ja n. 275 000 moot-
toriajoneuvoa. Helsingiläisille varatuilla telt-
tailualueilla oli telttailukauden 15.5.—15.9.
aikana päivittäin suoritettuna laskennan mu-
kaan yht. n. 90 000 telttaa.

Kesämaja-alueet. Ulkoilupui-
stoissa olevien
yksityisten omistamien kesämajojen luku-
määrä oli seuraava:

	1973	1972
Yksityisten omistamia	1 107	1 082
Yhteisöjen omistamia	332	332
Yhteensä	1 439	1 414

Kertomusvuoden aikana siirrettiin kiin-
teistölautakunnan hallinnosta urheilu- ja ul-
koilulautakunnan hallintoon Vasikkasaari,
jossa on 53 yksityisomistuksessa olevaa kesä-
majaa.

Saunojen käyttö. Eri ulkoilualueilla olevia

40. Urheilu- ja ulkoiluvirasto

saunoja käytettiin kertomusvuoden aikana seuraavasti:

	Kylpi- jöitä
Elisaari	466
Kattila	428
Kaunissaari	1 558
Kotiluoto	392
Luukkaa	10 502
Nuuksionpää	3 290
Pirttimäki	2 607
Rastila	1 740
Salmi	4 021
Yhteensä	25 004
	(ed.v. 21 242)

Rakennus- ja korjaustyöt. Ulkoiluosaston hoidossa olevilla alueilla suoritetuista uudisrakennus, perusparannus- ja suuremmista korjaustöistä mainittakoon:

- Bengtsåriissa ruokalan nestekaasulieden hankinta ja asentaminen
- Elisaassa isännän asunnon rakentaminen
- Kaunissaassa aallonmurtajan II-vaiheen aloittaminen
- Lauttasaassa Humauksen uimalaiturin korjaustöiden aloittaminen
- Luukkaassa ulkoilumajan keittiö- ja tarjoilutilojen korjaustöiden aloittaminen, Hauklammen ulkoilupolun rakentaminen, kesävesijohdon ja -suihkujen asentaminen keskustan telttailualueelle, keskustan padon uusimistöiden loppuunsaattaminen
- Lähteelässä pysäköintialueen laajentaminen
- Mustikkamaalla pukusuojan ympäristön tasaustöiden loppuunsaattaminen, kenttien valaiseminen, teiden ja pysäköintialueen asfaltointi sekä ulkoilupolun rakentamisen aloittaminen
- Nuuksionpäässä Kattilan uimarannan li-

- sähiekoitus, torpan korjaustöiden aloittaminen
- Pihlajasaassa ravintolan ulkomaalaus ja sisätöiden jatkaminen ja vesijohdon vetäminen mantereelta saareen
- Pirttimäessä ulkoilumajan korjaustöiden loppuunsaattaminen vanhan osan kohdalla ja ravintolatilojen korjaustöiden aloittaminen
- Rastilassa ulkoilumajan ulkomaalaus, sosiaalitulojen ja leirintämökkien korjaustöiden loppuunsaattaminen sekä leirintä-alueiden jatkaminen
- Salmassa tulotien istutusten paikkaus, ulkoilupolkujen ja -teiden korjausta, matkailuperävaunualueen töiden aloittaminen
- Seurasaaressa maantasaustöiden loppuunsaattaminen ja tulosillan uusimistöiden jatkaminen sekä
- Tullisaassa Killiholman ulkoilupolun rakentaminen.

Venesatamat. Kertomusvuoden alusta lukien siirrettiin eri purjehdusseurojen kiinteistölautakunnalta aikoinaan vuokraamat Vattunokassa, Sirpalesaassa, Liuskasaassa, Hyljesaassa ja Pyysaassa sijaitsevat alueet kiinteistölautakunnan hallinnosta urheilu- ja ulkoilulautakunnan hallintoon. Samoin meneteltiin myös Hietaniemenkareilla, Ourisaassa ja Mustikkamaalla olevien venetelakka-alueiden suhteen. Uudisrakennustöitä jatkettiin mm. Pajalahden, Strömsinlahden ja Vartiokylänlahden venesatamissa sekä suoritettiin Saunalahden venesatama-alueen ruoppaus. Urakoitsijalla rakennutettiin 12 uutta teräsbetonista venelaituriponttoonia, joiden avulla lisättiin venepaikkojen määrää eri venesatamissa.

Kaupungin venepaikkoja vuokrattiin vuoden aikana ulkoiluosaston toimesta seuraavasti:

Vuokrattu	Perä- kiinnik- keiset paikat	Perä- kiinnik- keettömät paikat	Yh- teensä
— yksityisille	1 369	355	1 724
— veneyhteisöille	3 333	720	4 053
— venehuoltamoille	20	—	20
— poliisille	15	—	15
— rakennusvirastolle	4	12	16
Yhteensä	4 741	1 087	5 828
Vuokraamatta (yksit.)	8	57	65
Venepaikkoja yht.	4 749	1 144	5 893

(ed.v. 5 630)

Kalastus ja merilinnustus sekä riistanhoito.
Kaupungin vesillä kalastamiseen oikeuttavia pyydyslupia myytiin kertomusvuoden ja edellisen vuoden aikana seuraavasti:

	Lupien määrä	
	1973	1972
— uistin	3 268	2 839
— verkko	2 775	2 527
— koukku	330	440
— pitkäsiima	295	258
— rysä	48	49
— katiska	175	171
Yhteensä	6 891	6 284

Kaupungin läheisyydessä oleville merialueille istutettiin kertomusvuoden aikana 15 300 2—3-vuotiasta meritaimenta, 150 000 vasta kuoriutunutta hauenpoikasta ja 750 kesän vanhaa hauenpoikasta. Helsinkiläisten kalastusyhteisöjen toimesta istutettiin lisäksi yhteensä 230 000 hauenpoikasta.

Vuokrasopimusten perusteella harjoitti yhdeksän helsinkiläistä metsästysseuraa merilintujen syysmetsästystä erällä urheilu- ja ulkoilulautakunnan hallinnossa olevilla ulkoluodoilla. Kaikkiaan ammuttiin arviolta n. 1 700 allia.

Kertomusvuoden aikana tarkastettiin kaikkiaan 350 kalastajan ja/tai merilinnustajan

luvat. Joukko luvattomia pyydyksiä takavari-koitiin, minkä lisäksi perittiin lunastusmaksuja muutamista luvattomasti pyyntiin asetetuista pyydyksistä. Kolme henkilöä pantiin syytteeseen luvattomasta metsästyksestä.

Fasaanien ja muiden lintujen ruokintaan käytettiin vuoden aikana viljaa ja rehua kaikkiaan n. 500 kg. Riistanruokintapaikkoja oli käytössä 16.

Matkailijapalvelu. Rastilan ja Tullisaaren leirintäalueilla kävi kertomusvuonna 11 375 suomalaista ja 25 900 ulkomaalaista leirintämatkailijaa eli matkailijoita oli kaikkiaan 37 275.

Molemmilla leirintäalueilla tapahtuneita matkailijoiden yöpymisiä oli yhteensä 102 833 mikä oli 4.2% enemmän kuin edellisenä vuonna. Ulkomaalaisten matkailijoiden osalta lisäys oli 2.8% ja kotimaisten osalta 7.2%. Kaikista yöpymisistä oli ulkomaalaisten matkailijoiden osuus 68.7%. Ulkomaalaiset viipyvät Rastilassa keskimäärin 3.0 vrk ja Tullisaareissa 2.4 vrk henkeä kohti. Kotimaisten leirintämatkailijoiden kohdalla vastaavat luvut olivat 3.3 vrk ja 2.3 vrk.

Leirintäalueilla tapahtuneiden yöpymisten määrä on vuosina 1972—1973 kehittynyt seuraavasti:

	1972	1973
Suomalaisia	29 947	32 113
Ulkomaalaisia	68 772	70 720
Yhteensä	98 719	102 833

Suomen Retkeilymajajärjestölle vuokra-
tussa Stadionin retkeilymajassa yöpyi kerto-
musvuoden aikana 12 645 kotimaista ja
19 700 ulkomaalaista vierasta eli yht. 32 345
(ed.v. 32 850) yöpymistä.

Virkistys- ja viihdytystoiminta. Lautakun-
nan toimesta myönnettiin 157 suuriperhei-
selle ja vähävaraiselle helsinkiläisäidille sekä
heidän 111 nuorimmalle lapselleen ilmainen
n. 14 vrk:n pituinen loma Lomaliiton, Virka-
miesliiton, Svenska semesterförbundetin ja
Lasten Kesän lomakodeissa. Äitien lomapäi-
päiviä kertyi yht. 2 047 ja lasten 1 575 eli
kaikkiaan 3 622 (ed.v. 4 312) lomapäivää.

Kesäkuukausina järjestettiin kaupungin eri
puistoissa yhteensä 106 ulkoilmakonserttia,
joihin osallistui kuusi soittokuntaa ja 15 kuo-
roa. Kaupungissa toimiviin kesäteattereihin
järjestettiin kolme vapaanäytäntöä. Opa-
tettujen kotiseuturettekien kohteena olivat Suo-
menlinna, Kaivopuisto ja Särkkä sekä Vanha-
kaupunki ja Vartiokylän linnavuori. Juhan-
nusaattona järjestettiin perinteelliset kokon-
polttamistilaisuudet Hietarannassa, Kaivo-
puiston rannassa ja Tervasaareissa.

Tiedotus- ja julkaisutoiminta. Helsinkiläis-
ten maa- ja meriulkoilumahdollisuuksia kos-
kevaa tiedotustoimintaa harjoitettiin entisin
muodoin mm. lehdistön, yleisradion, tiedo-
tustilaisuuksien, esitelmien ja painettujen,
yleisölle vapaasti jaettujen esitteiden avulla.

Eläintarhaosasto

Henkilökunta. Eläintarhaosaston henkilö-
kuntaan kuului kertomusvuoden aikana yh-
deksän viranhaltijaa ja 47 pysyvästi palkat-
tua työntekijää. Tilapäisen henkilökunnan

määrä oli korkeimmillaan 45 henkeä. Tähän
määrään sisältyivät myös kesälomasijaiset,
jotka olivat välttämättömät eläintenhoitoteh-
tämissä.

Osaston päällikkönä toimi fil.tri Ilkka Koi-
visto.

Eläintarhassa kävi kertomusvuoden aikana
maksaneita kävijöitä seuraavasti:

	Aikuisia	Lapsia	Yhteensä
Korkeasaaren lau- talla	290 055	114 358	404 413
Moottoriveneillä	93 807	36 723	130 530
Yhteensä	383 862	151 081	534 943

Tämän lisäksi Korkeasaareissa kävi huo-
mattava määrä alle 4-vuotiaita lapsia, joiden
lukumäärä ei esiinny tilastossa. Heidän osuu-
tensa oli selvitysten perusteella noin 15%.
Lisäksi tilastosta puuttuvat Korkeasaareissa
talvella vierailleet, jotka tulivat jään yli Mus-
tikkamaalta ilmaiseksi. Heidän lukumäärän-
sä oli epäedullisten säiden ja jääolojen takia
kertomusvuonna suhteellisen alhainen eli n.
30 000 henkeä.

Maksaneita kävijöitä oli kertomusvuonna
534 943 (ed.v. 530 029).

Eläinkanta. Kertomusvuoden päättyessä
Korkeasaaren eläinkanta käsitti noin 220
eläinlajia ja 1 400 eläinyksilöä.

Uusia eläinhankintoja ei sanottavasti tehty,
koska niille ei ole voitu rakentaa tiloja ja ny-
kyisiä tiloja käyttävät eläimet ovat pysyneet
hengissä ja myös lisääntyneet merkittävästi.
Ulkomaisten eläinten tuonnin vaikeutumi-
sista huolimatta Korkeasaareen kuitenkin
voitiin hankkia täydennyksiksi ja vaihtoina
kaksi alppimurmeliä, viisi pikkupandaa sekä
yksi kulaani. Kotimaisista hankinnoista mai-
nittakoon kalanviljelylaitosten toimittamat
viisi saukkoa. Lisäksi tehtiin yritys metsäpeu-
rojen hankkimiseksi Kuhmosta yhteistoimin-
nassa metsähallituksen kanssa, mutta ne eivät
kestäneet kuljetusta ja seitsemästä jäi vain
yksi henkiin. Muista kotimaisista hankin-

noista mainittakoon vielä kaksi liito-oravaa, joukko erilajisia pikkujyrsijöitä, kolme hallia eli harmaahyljettä, hirvi, kolme joutsenta sekä muutamia vesilintuja.

Kertomusvuoden aikana myytiin tai vaihdettiin uusiin eläimiin 40 nisäkstä ja 19 lintua sekä syntyi 191 nisäkstä ja 116 lintuyksilöä. Arvokkaimmat näistä olivat viisi lumileopardia, jotka kaikki jäivät henkiin.

Kertomusvuoden aikana kuoli muutamia vanhoja eläimiä. Myös muutamia nuorempia eläimiä menetettiin sairauksien takia, joskaan mitään epidemialuonteisia tauteja ei esiintynyt. Eläinten terveydentila oli erinomainen, mihin osaltaan vaikutti jatkuvasti tehostettu ennaltaehkäisevä toiminta.

Rakenustyöt. Kertomusvuoden alussa voitiin jääkarhujen asunnoksi korjattu vanha Leijonalinna ottaa käyttöön ja siirtää jääkarhut sinne, mikä hieman helpotti Karhulinnaa suurta tilanahtautta. Niinikään saatiin korjatuksi kahlaajille ym. linnuille lintutalo, joka aikaisemmin oli varsin vanhanainen pienine härkeineen.

Vuoden alussa jatkettiin jo aloitettua Korkeasaaren yleissuunnittelua, minkä ohella jo voitiin suunnitella eräitä yksityiskohtiakin.

Helsingin kaupungin eläintarhatoiminnan

kehittämiskomitea jätti mietintönsä kaupunginhallitukselle kesäkuun alussa.

Talous

K ä y t t ö m e n o t olivat kokonaisuudessaan 13 643 155 mk, josta 1 781 302 mk tuli lautakunnan ja viraston, 6 074 998 mk urheiluosaston, 3 338 220 mk ulkoiluosaston ja 2 448 635 mk eläintarhaosaston osalle. Avustusten määrä oli 1 103 000 mk.

Muista menoista oli 5 310 806 mk kiinteistöjen hoitoa ja kunnossapitoa sekä 5 255 765 mk kiinteän käyttöomaisuuden korkoja ja poistoja.

Urheilutoimen uudisrakennustöihin käytettiin 4 300 346 mk, josta 3 093 463 mk urheilun, 1 189 115 mk ulkoilun ja 17 768 mk eläintarhan osalle.

Perusparannustöihin käytettiin 1 083 882 mk, josta 623 627 mk urheilun, 344 819 mk ulkoilun ja 115 436 mk eläintarhan osalle.

T u l o t olivat kokonaisuudessaan 5 558 286 mk, josta urheiluohjauksesta 348 731 mk, urheilulaitoksista 3 249 490 mk, ulkoilusta 1 114 313 mk ja Korkeasaaren eläintarhasta 845 752 mk.